

19 בדצמבר 2021

הצעות לביזור סמכויות לשלטון המקומי

חוקתי-עירוני

1. חוק יסוד: השלטון המקומי - בהתבסס על הצעת החוק של השלטון המקומי מ-2006.
2. "חוק עיריות" חדש ומודרני - שיתבסס על חוקי עיריות חדשניים (כמו: חוקי העיריות החדשים של גרמניה ופולין), ויעביר מן העולם את 'פקודת העיריות'.
3. חקיקה עירונית - לחזק את כוחה של הקהילה המקומית לקבוע לעצמה נורמות התנהגות מחייבות:
א. להחליף את המונח "חוק עזר" במונח "חוק עירוני/מקומי".
ב. לקבוע בחוק שחוק עירוני/מקומי יכנס לתוקף בתוך 30 יום מרגע אישורו במועצת הרשות המקומית.
ג. לקבוע בחוק, כי לשר הפנים תהא סמכות לעכב/למנוע את החוק העירוני אם, ורק אם, הגיע אל המסקנה המשפטית, כי החוק העירוני: 1. סותר את חוקי המדינה או את חוקי היסוד של המדינה; 2. לא נעשה לשם מטרה מקומית ראויה; 3. הפגיעה בחוקי המדינה או בחוקי היסוד הינם במידה העולה על הנדרש.
4. עדכון והרחבת חוק עיריות איתנות - יש לפעול לעדכון והרחבת חוק עיריות איתנות, שהתקבל ב-2014, לשם הרחבת הפטור הניתן לעיריות האיתנות מהצורך לקבל אישורים ממשרדי ממשלה, וזאת על-פי הצעת פורום ה-15 הנמצאת בדיונים מול משרד הפנים מזה 3 שנים (!!).

פנים/אוצר/ מקורות תקציביים

1. חיזוק המשילות המקומית - העלאת אחוז החסימה בבחירות המקומיות.
2. העברת ארנונה - ביטול סמכות השר להעביר הכנסות ארנונה שלא ממגורים מעיריה לעיריה.
3. גבייה מנהלית - הסמכה והסדרה מפורשת של סמכות העיריות לבצע גבייה מנהלית.
4. ביטול חוקי ההקפאה מ-1985 בכל הנוגע לארנונה - הסמכת העיריות לביצוע הפעולות שלהן, ללא צורך באישור פרטני מהשרים, במסגרת גבולות מינימום ומקסימום עליהם יוסכם:
א. ארנונה: קביעת תעריפי, שיעורי וסיווגי הארנונה ושינויים (כפי שהיה נהוג עד 1985).
ב. ביטול סבך הפטורים והנחות הארנונה: מכוח פקודת הפטורים, והסמכת העיריות לקבוע הנחות על בסיס כלכלי/הכנסה.
ג. התקשרות ארוכת טווח של עירייה או תאגיד עירוני לתקופה של מעל 3 שנים.
ד. קביעת אגרות, היטלים, קנסות ואמצעי גבייה, בחקיקה עירונית, לרבות עדכונם.
ה. חוזים אישיים - במגבלות מיני/מקסי, שיקבעו ע"י הממונה על השכר.
5. ביטול החובה להקמת תאגידי מים וביוב (במתכונת שקובע החוק הנוכחי) והסמכת העיריות לקבוע תעריף מים עירוני - ובלבד שעומדים בתנאים מקצועיים שיקבעו (פחת, השקעה בתשתית וכיו"ב).

6. תאגידי עירוניים :

- א. החלת הוראות חוק חובת מכרזים על העיריות העצמאיות ותאגידיהן כפי שהם חלים על הממשלה והחברות הממשלתיות, ולא באופן מחמיר יותר.
 - ב. הסמכת התאגידי העירוניים להפעיל כל דבר שהוטל על העיריה, לרבות סמכות לגשת ליקולות קוראים של הממשלה, וזאת מכוח היותם זרוע ארוכה של העיריה.
7. פטור ממכרז - ביטול הצורך באישור משרד הפנים לפטורים ממכרז.
 8. ביטול חיוב אישי - כאשר הפעולה נבחנה ואושרה בחוות דעת משפטית של יועמ"ש העיריה.
 9. רכש חירום - הסמכת העיריה לבצע רכש מהיר בעת מצבי חירום, במגבלות שיקבעו, כך שיתאפשר לאחר מכן שיפוי מטעם המדינה.
 10. רישוי עסקים - קידום רפורמה נרחבת ומרחיקת לכת יותר מזו שאושרה ב-2018 – על פי הצעת איגוד מנהלי רישוי העסקים של השלטון המקומי משנת 2017.
 11. תימרון/עידוד צמצום השימוש ברכב פרטי בקרב עובדי המגזר הציבורי - אפשרות המרה של סעיף אחזקת רכב כך שתוכר גם התניידות אלטרנטיבית, וכן אפשרות לפדיון הטבת חניה.
 12. השתתפות תקציבית של משרד החינוך - יש לפתוח מחדש את נוסחאות התקצוב שלא שונו עשרות בשנים (כגון: סייעות, תחזוקה ושיפוץ מבנים, היסעים, עובדי מינהל וכד'), ולגבש הסכמות חדשות על חלוקת הנטל בין המדינה לשלטון המקומי.
 13. שירותי דת - הפיכת יחס התקצוב בין המדינה לעיריות, ושינוי השיעור היחסי ל-25% על העיריות ו-75% על המדינה. כמו כן, הסמכת העיריות להחליט אם להפעיל את שירותי הדת באמצעות מועצה דתית או באמצעות מחלקה/אגף עירוני במסגרת העיריה, או במסגרת תאגיד עירוני.
 14. תוספת מקורות לעיריות / החזרת מקורות שהיו לעיריות עד 1985 / הפחתת ההכבדה התקציבית הממשלתית :
 - א. מס שבח : העברת 60% מהכנסות מס שבח לעיריות לצרכי פיתוח עירוני.
 - ב. אגרת רישוי רכב : העברת 30% מהכנסות המדינה מאגרה זו ביעוד לפיתוח נת"צים, דרכים, שבילי אופניים ומדרכות בעיר.
 - ג. הקפאה/ביטול היטל ההטמנה : התליית גובה היטל ההטמנה בזמינות/היצע (לרבות קיבולת ומרחק) של פתרונות קצה.
 - ד. אזרחים ותיקים : החזרת השיפוי הממשלתי.
 - ה. מעבר מפנסיה תקציבית לצוברת - הסכם ממשלה-שלטון מקומי : עמידה של המדינה בהוראות ההסכם והשלמת השיפוי שהובטח לרשויות המקומיות.
 - ו. סיוע תקציבי ליישום חובת הנגשת מבנים ושירות.
 - ז. ביטול הפטור ההיסטורי של רמ"י מתשלום היטלי השבחה, במיוחד כאשר רמ"י פועל כיום לכל דבר ועניין, ולא למען מטרות ציבוריות נעלות (כמו: קליטת גל עליה וכד'), או, לכל הפחות, הגדלה ריאלית ומשמעותית של 'חלף השבחה' ל-25% לכל הפחות.
 - ח. הענקת פטור קבוע לעיריות מהמיסוי הנלווה למשיכת דיבידנד מתאגידי המים.
 - ט. צמצום הדרגתי של 30% לפחות בהיקף הכספים שיועברו מדי שנה ממפעל הפיס לצורך בניית מבני חינוך, וסגירת הפער הזה והחזרת הנטל התקציבי הזה אל אוצר המדינה.
 - י. פרויקט המטר.
 - יא. חינוך - תקצוב חסר ממשלתי : יש לפתוח מחדש את נוסחאות התיקצוב, שלא שונו עשרות שנים, כגון: סייעות; הקמה, תחזוקה ושיפוץ מבני חינוך; היסעים; עובדי מינהל ועוד.
 - יב. אוצר/חינוך - הקצאת כיתות לימוד: הקצאת חסר ממשלתי לבינוי כיתות, על אף שהוכר הצורך בהן בשל גידול האוכלוסיה. כיום משרדי האוצר והחינוך אינם מאפשרים תחילת

ביצוע עבודות לפני קבלת הרשאה תקציבית מלאה.

- יג. חוזים אישיים : ביטול מגבלת מספר החוזים האישיים המאושרים לעיריה, או הרחבתה.
- יד. הסמכה לתמרץ סקטורים מקצועיים המצויים בחסר בעיריה : באמצעות תגמול מיוחד, בהתאם לנסיבות הייחודיות ולרמת השכר המקובלת של אותו ענף מקצועי במשק. כגון, נכון לימים אלה : הנדסה (בודקי תכניות וכד'), פיקוח עירוני, סייעות.
- טו. עדכון/הגמשת דרישות ההשכלה והניסיון הארכאיות עבור משרות בעיריות, והגמשתן והתאמתן לשינויים ולהתפתחות של תחומי הפעולה של העיריות, ובמיוחד כניסתן וטיפולן בתחומים נוספים/חדשים, כגון: תחום האנרגיה, סביבה וקיימות, אקלים, תחבורה, עירוניות טקטית, חדשנות וטכנולוגיה וכד'.

תכנון ובניה

1. נציגי השלטון המקומי במועצה הארצית לתכנון ובניה - הרחבת בעלי התפקידים היכולים לשמש ממלאי מקום לראשי הערים החברים במועצה הארצית – מהנדסי עיר או מי מטעמם.
2. יזמות בתחום ההתחדשות העירונית - הסמכת העיריות, באמצעות תאגידיהן הייעודיים, לפעול כיום לכל דבר ועניין, בכל הנוגע לקידום מיזמי התחדשות עירונית בעיר, ובמיוחד ברובעים/שכונות בהם ערכי הקרקע נמוכים וההיתכנות לקידום הפרויקט על ידי יזם מהמגזר העסקי נמוכים.
3. דיוור בהישג יד (דב"י) - הסמכה מפורשות ומלאה בחוק שתאפשר לעיריות לדרוש ולקדם דב"י הן על קרקע פרטית, הן על קרקע מדינה, והן על קרקע עירונית חומה, לרבות סמכות לקבוע קריטריונים ייעודיים על פי מדיניות עירונית.
4. העברת אדמות רמ"י, קק"ל וכדומה לניהול וקידום באמצעות העיריות.
5. הכפפת החברות המשכנות (עמידר וכד') לעיריות בעת קידום מיזמי התחדשות עירונית בעיר.
6. היטלי פיתוח ובניה - הסמכה מפורשת של העיריות לקבוע היטלי פיתוח ובניה, וכן לקבוע את שיעור ההיטלים ושינויים, במגבלות שיקבעו.
7. שיפוץ מבנים מוזנחים וסילוק פולשים - הגברת סמכויות העיריות בנושאים אלה.
8. יחסי אדריכל-עירייה - הרחבת חובות האדריכל כלפי העירייה.
9. ועדה מקומית עצמאית - תמיכה כספית ומקצועית של הממשלה בהרחבת מספר הועדות המקומיות העצמאיות בישראל, והגדלת/התאמת תקן כוח האדם בועדות אלה בהתאם + הסמכתן לאשר מיזמי פינני בניוי ללא צורך בקבלת אישור הועדה המחוזית.
10. הסכמי גג – הגדלת נפח מינהלי/אגפי/מחלקות ההנדסה העירונית, בתקצוב המדינה, בעיריות החותמות על הסכמי גג המביאים לגידול משמעותי באוכלוסיית העיר.
11. סעיף 197 לחוק התכנון והבניה - הגבלת זכות הפיצוי ל"פגיעות ישירות" בלבד, והגדרת מועד הזכאות לשלב התכנון המפורט (קיימת טיוטת הצעת חוק שהכין פורום ה-15 בעניין זה, שגם אושרה על ידי משרד הפנים בעבר).
12. רפורמה בפרקים הכלכליים של חוק הת"ב - חידוש העבודה על "רפורמת הפרקים הכלכליים".
13. ביטול הפטור ההיסטורי של רמ"י מתשלום היטלי השבחה, במיוחד כאשר רמ"י פועל כיום לכל דבר ועניין, ולא למען מטרות ציבוריות נעלות (כמו: קליטת גל עליה וכד'), או, לכל הפחות, הגדלה ריאלית ומשמעותית של 'חלף ההשבחה' ל-25% לכל הפחות.
14. שימוש בדירות ובתי מגורים לצרכי תיירות ומלונאות (Airbnb), השכרה לצורך מסיבות ואירועים (כד') או לכל צורך עסקי אחר - חיזוק משמעותי של סמכות האכיפה של העיריות.

15. מבני פל קל – מתן סמכויות לעיריות לאכיפה וכניסה לפני מבנה החשוד כמבנה פל-קל לצורך ביצוע בדיקות הנדסיות, במטרה לאפשר להן לקבוע הנחיות לטיפול / להכריז על מבנה כמסוכן.
16. החזרת הסמכות לוועדות המקומיות לתו"ב לבדוק את העמידה בדרישות סביבתיות במסגרת בקשות להיתר שמועברות למכוני בקרה - סמכות שבוטלה במסגרת החקיקה שהקימה את מכוני הבקרה.
17. הסמכת העיריה להעניק הלוואות (בדומה לשיפוץ חזיתות) לטובת בניית ממ"ד או ממ"ק.

תחבורה

1. הקמת רשויות תחבורה מטרופוליטיות לקביעת מדיניות תחבורה, תכנון, ביצוע, תפעול ותחזוקה של מערך התחבורה במטרופולין, על כל מרכיביו.
2. הסמכת העיריות לבצע אכיפה אלקטרונית של עבירות תעבורה עירוניות (כניסה לצומת חסום, אי מתן זכות קדימה להולכי רגל וכדומה).
3. הרחבת סמכות הפיקוח העירוני באכיפת חוק האופניים - חובת ציות לפקח עירוני; הרחבת סמכות האכיפה לכלל הכלים החשמליים, לרבות טרקטורונים וריקשות; אכיפת עבירות נלוות; סמכויות אכיפה גם על שבילי האופניים עצמם; הרחבת הסמכות גם לכיכרות, רחבות ציבוריות וכד'. .
4. סגירת אזורים מפני תחבורה מנועית - הסמכת העיריות לסגור באופן מלא או חלקי מתחמי תנועה בעיר, לצורך הפחתת השימוש ברכב הפרטי, ולצורך צמצום הגודש וזיהום האוויר מתחבורה בעיר.
5. הרחבת סמכויות ועדת התמרור המקומית - על כלל צירי התנועה בעיר. כולל תחום תח"צ (הזזת תחנות אוטובוס, קביעת תחנת מוניות וכד').
6. ביטול הצורך באישור השר לגבי תיקון חוק העזר העמדת רכב וחנייתו.
7. עידוד/תימרוץ/מעבר לצמצום השימוש ברכב פרטי בקרב עובדי המגזר הציבורי - אפשרות המרה של סעיף אחזקת רכב כך שתוכר גם התניידות אלטרנטיבית (ללא רכיב פנסיוני), וכן אפשרות לפדיון הטבת חניה.

הגנת הסביבה

1. ביטול/הקפאת היטל ההטמנה - הקפאת היטל ההטמנה עד אשר יוקמו על ידי המדינה פתרונות קצה מתאימים וזמינים, או, לחילופין, התלית גובה היטל ההטמנה בזמינות/היצע (לרבות קיבולת ומרחק) של פתרונות קצה.
2. הקרה לשמירת הניקיון - הוספת נציג נוסף לעיריות הגדולות בדירקטוריון הקרה לשמירת הניקיון; הטלת חובה על הקרה להגיע להסכמה עם השלטון המקומי על כל שינוי בקריטריונים לתקצוב ולהוצאת כספי קרה הניקיון; תיקון תקנות שמירת הניקיון - ביטול הסייג לתקצוב רשויות בסוציו 10-6.
3. מתן סמכות לעיריות בתחום ניהול ותכנון משאב החשמל/אנרגיה בתחומן, לרבות הסמכת העיריות להקים תאגידי עירוניים לייצור ומכירת חשמל מאנרגיה מתחדשת, הקמת מיקרו-גרید עירוני, קוגנרציה, ואפשרות לרכישת חשמל ממקורות מתחדשים בין רשויות מקומיות סמוכות.
4. אסטרטגיית הפסולת החדשה של המשרד להגנ"ס - אין לכפות הפרדה במקור לזרם "רטוב" ללא הסמכת העיריה, ורק בכפוף ליצירת היצע מספק וקרוב של פתרונות קצה.

אכיפה ופיקוח עירוני

1. חיזוק מעמדו של הפקח העירוני וחיזוק חובת הציות לפקח - הגדרת עבירת קנס של "אי ציות לפקח עירוני".
2. הענקת סמכות עיכוב לפקחי העירייה באכיפת כלל חוקי העזר העירוניים.
3. הסמכת העיריות לבצע אכיפה אלקטרונית של עבירות תעבורה עירוניות (כניסה לצומת חסום, אי מתן זכות קדימה להולכי רגל וכדומה).
4. הרחבת סמכות הפיקוח העירוני באכיפת חוק האופניים - חובת ציות לפקח עירוני; הרחבת סמכות האכיפה לכלל הכלים החשמליים, לרבות טרקטורונים וריקשות; אכיפת עבירות נלוות; סמכויות אכיפה גם על שבילי האופניים עצמם; הרחבת הסמכות גם לכיכרות, רחבות ציבוריות וכד'.
5. הסמכת העיריות לקבוע את שיעור הקנסות העירוניים בשל הפרת 'החוקים העירוניים', ואף לעדכנם מעת לעת, ללא צורך באישור השרים. לשר הרלבנטי תישמר הסמכות להקפיא את הקנס שקבעה העירייה, אם הגיע למסקנה שהקנס לא הושת לצורך השגת מטרה ראויה או ששיעורו עולה באופן מובהק על הנדרש.
6. הרחבת הגישה למידע (Data) הממשלתי המשמש לצרכי אכיפה – השוואת הגישה לזו של משטרת ישראל, במטרה לאפשר תקשורת ותיאום טובים יותר באכיפה ובמתן דו"חות מול גורמי המדינה הרלבנטיים (רשות הרישוי, משטרה וכד').

חינוך

1. אוטונומיה ניהולית - ביזור מלא בענייני מינהל וכספים - משרד החינוך יקבע מדיניות כללית, והעיריות העצמאיות תהיינה אחראיות באופן מלא על ניהול המערכת (מינוי מורים ומנהלים, ניהול תכניות, החזקת מבנים, קביעת אזורי רישום, קביעת ייחודיות לביה"ס וכיו"ב).
העברת התקציב כולו כסל שיקבע על ידי משרד החינוך, וינוהל על ידי הרשויות ללא צורך בדיווח פרטני ומפורט ברמת תלוש השכר וחשבונית לספק, כדוגמת: תכנית ניצנים, עוזרי חינוך, בית הספר והגנים של החופש הגדול וחופשים במהלך השנה, הסעות, סייעת שניה, קולות קוראים כדוגמת פרויקט התקשוב וכד'.
2. ביזור בנושא ארגון למידה ותהליכי הוראה-למידה - משרד החינוך יקבע מדיניות כללית, והעיריות העצמאיות תהיינה אחראיות באופן מלא על ניהול תהליכי הוראה והערכה בבתי הספר היסודיים והעל-יסודיים, לרבות הערכה חלופית למבחני הבגרות, פיתוח מקצועי של מורים (לרבות קיום תכניות הכשרה בשיתוף האוניברסיטאות והמכללות), ניווד מורים בין בתי ספר והטמעת תכניות פדגוגיות רחביות.
3. האחזקה של זהות המעסיק ושל רפורמת השכר בקרב צוותי ההוראה בחטיבות הביניים והתיכונים - יש לקבוע כי כלל צוותי ההוראה והניהול בבתי ספר שש-שנתיים יועסקו על ידי הרשויות המקומיות, תחת רפורמת "עוז לתמורה" או "אופק חדש", אשר מן הראוי יספקו תנאים זהים, לטובת ניהול מיטבי של בית הספר ושל תקציב החינוך, ולאפשר למורות ולמורים בחירה בזהות הארגון היציג.
4. הרחבת סמכויות הערים העצמאיות בנוגע לגני הילדים, חינוך יסודי וחטיבות הביניים - שותפות מלאה בניהול המערכות ובקבלת החלטות (לרבות, בחירה ושיבוץ גננות, מורות ומנהלות, פיתוח תכניות, הדרכת מורים וגננות, השתלמויות, שיתוף בנתוני הישגי התלמידים, סמכות ליזום מבדקי הערכה, ניהול כספים והכנת תכניות עבודה ותקציב וכיו"ב).
5. החזרת הניהול של ועדות האיפיון והזכאות בחינוך המיוחד לרשויות המקומיות.

6. השתתפות תקציבית של משרד החינוך - יש לפתוח מחדש את נוסחאות התקצוב שלא שונו עשרות בשנים (כגון: סייעות, תחזוקה ושיפוץ מבנים, היסעים, עובדי מינהל וכד'), ולהגדיל את חלקה של המדינה בנטל התקצוב הכללי של מערכת החינוך.

רווחה

1. ביזור מלא בענייני מינהל ושירות - משרד הרווחה יקבע מדיניות כללית, בתיאום עם העיריות, ואילו העיריה עצמה תהיה אחראית באופן מלא על ניהול המערכת (ניהול כוח אדם, ניהול השירות הישיר והטיפול והכספי מול הלקוחות), בשים לב לשירותים שיש חובה לספק לפי חוק. משרד הרווחה יפעיל בקרה ופיקוח בהתאם לקווי המדיניות שייקבעו.
2. השתתפות תקציבית של משרד הרווחה - יש לבצע בדיקה מחדש של נוסחאות התקצוב שלא עודכנו בשנים האחרונות, ולפעול להגדלת חלקה של המדינה בנטל התקצוב הכללי של מערכת הרווחה והשירותים החברתיים.

תקשורת, תשתיות, אנרגיה

1. מתן רישיונות ותדרים לעיריות להקמת רשתות שליטה ובקרה עירונית בטכנולוגיה מתקדמת.
2. הסמכת העיריות להקים רשת תקשורת עירונית, שתושכר לחברות שיהיו מעוניינות לעשות בה שימוש.
3. הכפפה בחוק של ספקי התשתית השונים לעיריות - ביטול המעמד המיוחד של ספקי התקשורת (כגון: בזק), הגז והחשמל בנושא פריסת תשתיותיהם, והכפפתם להוראות העירייה בנוגע לקווי התשתית בעיר, קביעת מועדי שיפוץ ושיקום רחובות ודרכים בעיר וכיו"ב.
4. חיוב ספקי התשתית לשלם בגין תפיסת/שימוש בקרקע ציבורית - הסמכת העיריות לגבות היטל או ארנונה על תפיסת קרקע ציבורית באמצעות מתקני תקשורת ותשתית, כגון ארונות, פריסת כבלים במרחב הציבורי, וכן עצמים ומתקנים עיליים. הדבר יביא ליעול משמעותי בפריסת התשתיות.
5. פריסת תשתיות תקשורת מתקדמות – שיתוף מלא של העיריה, והגעה להסכמות עמה, על פריסת תשתיות ומתקנים סלולריים של דור 5, וכן של הדורות הבאים שיפרסו בעתיד.
6. מתן סמכות לעיריות בתחום ניהול ותכנון משאב החשמל/אנרגיה בתחומן, לרבות הקמת מיקרו-גריד עירוני, קוגנרציה, ואפשרות לרכישת חשמל ממקורות מתחדשים בין רשויות מקומיות.

שירותי דת

1. עצמאות מקומית בהפעלת שירותי הדת ובניהול התקציב - הסמכת העיריות להחליט כיצד יסופקו שירותי הדת - באמצעות מועצה דתית, מחלקה עירונית, תאגיד עירוני, איגוד ערים וכד'.
